ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації аспірантки кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету Литовченко Людмили Валеріївни за темою «Стратегії підвищення економічної ефективності діяльності підприємств з виробництва та переробки продукції олійних культур», що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Комісія у складі: доцента кафедри економіки та міжнародних економічних відносин, доктора економічних наук, доцента Миколенко Інни Григорівни та професора кафедри фінансів, банківської справи та страхування, кандидата економічних наук, професора Дорогань-Писаренко Людмили Олександрівни розглянула дисертаційну роботу Литовченко Людмили Валеріївни на тему «Стратегії підвищення економічної ефективності діяльності підприємств з виробництва та переробки продукції олійних культур», виконану в Полтавському державному аграрному університеті під керівництвом кандидата економічних наук, професора Аранчій Валентини Іванівни.

Комісія вважає:

1. Актуальність теми дослідження. Дисертація Литовченко Людмили Валеріївни «Стратегії підвищення економічної ефективності діяльності підприємств з виробництва та переробки продукції олійних культур» виконана на актуальну тему та є завершеним науковим дослідженням, результати якого в сукупності розв'язують складне наукове завдання обґрунтування теоретично-методичних та прикладних засад генерування та імплементації стратегій підвищення економічної ефективності діяльності підприємств з виробництва та переробки продукції олійних культур. Актуальність теми зумовлено пріоритетністю виробництва та реалізації продукції олійних культур підприємствами агропромислового виробництва з огляду на стабілізацію їх фінансово-економічного стану, підтримання належного рівня розвитку експортного потенціалу та необхідністю пошуку напрямів та шляхів підвищення ефективності діяльності підприємств цього системо-утворюючого та системо-значимого галузевого напряму спеціалізації агропромислового виробництва.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження за темою дисертаційної роботи здійснювалося у відповідності до науково-дослідних тем Полтавської державної аграрної академії в межах тем: «Управління соціально-економічною системою в умовах національних і глобалізаційних викликів» (номер державної реєстрації 0117U003102), у якій запропоновано підходи до підвищення ефективності діяльності підприємств з вирощування та переробки продукції олійних культур; «Управління соціально-економічним розвитком агропродовольчої сфери України» (номер

державної реєстрації 0118U005208), в межах якої автором ідентифіковано стратегічні орієнтири зрушень у функціонуванні підприємств оліє-жирового підкомплексу та сільськогосподарських товаровиробників продукції олійних культур.

3. Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею здобувача. Основні результати дослідження, винесені на захист наукові положення, висновки та пропозиції автора отримані одноосібно. З двох наукових праць за темою дисертації, опублікованих у співавторстві, в дисертації використані лише ті положення, які отримані особисто автором. Винесені на захист положення та основні результати дослідження, які містяться у висновках, знайшли своє відображення в опублікованих працях здобувача за темою дисертації.

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів й запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій. При опрацюванні теми дисертаційної роботи здобувачем використано фундаментальні положення зарубіжної і вітчизняної економічної науки та інші напрацювання з економічної теорії, державного управління та регуляторної діяльності, а також нормативно-правова база, інформацію з мережі Інтернет. Дослідження виконано з використанням широкого спектра загальних і спеціальних методів, зокрема: монографічний, метод аналізу та синтезу, абстрактно-логічний, теоретичного узагальнення та порівняння, структурно-логічний.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується відповідними публікаціями у фахових виданнях України з економіки і оприлюдненням на науково-практичних конференціях. Мета дисертаційного дослідження відповідає обраній темі роботи. Об'єкт і предмет дослідження визначені вірно. Висновки являють собою логічно обґрунтовані підсумки виконаної роботи та повною мірою відображають основні положення проведеного дослідження, результати їх впровадження є узагальненням досліджень й основою формулювання практичних рекомендацій. Вони не містять внутрішніх суперечностей і мають практичну спрямованість. Кількість, обсяг і якість друкованих праць відповідають діючим вимогам до оприлюднення результатів підготовки дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії, підтверджують обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації.

5. Ступінь новизни винесених на захист наукових положень порівняно з аналогічними дослідженнями аналогічного характеру. Наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає у вирішенні науково-практичного завдання обґрунтування теоретично-методичних та прикладних засад підвищення економічної ефективності діяльності підприємств з виробництва та переробки продукції олійних

культур. Основними положеннями, які виносяться на захист є наступні:

- вперше обґрунтовано концептуальні засади реалізації інструментального підходу при генеруванні та імплементації стратегій підвищення економічної ефективності діяльності підприємств-виробників продукції олійних культур, які ґрунтуються на реалізації заходів корекції економічної та ділової поведінки підприємств на цільових ринках збуту з урахуванням прояву впливу різнорідних за сутнісними ознаками факторів формування доходів товаровиробників, а також зрушень в структурі витрат та залученні джерел формування доданої вартості;

- удосконалено типологію організаційно-економічних умов функціонування підприємств з виробництва та переробки продукції олійних культур, в основі якої лежить виокремлення зовнішніх, загальногалузевих та внутрішніх особливостей здійснення діяльності вказаними підприємствами, а також поділ факторів впливу на рівень економічної ефективності діяльності підприємств та формування умов їх функціонування на фонові, пасивні та активні з огляду на інтенсивність їх проявів;

- удосконалено ідентифікацію напрямів підвищення економічної ефективності діяльності підприємств з виробництва та переробки продукції олійних культур шляхом виділення функціональних та інтеграційних їх різновидів, відмінність між якими полягає у пріоритетності залучення компоненти внутрішнього потенціалу економічного зростання або використання зовнішніх особливостей підвищення ефективності основної діяльності підприємств;

- удосконалено інтерпретацію тенденцій зміни обсягів та рівня економічної ефективності виробництва та переробки продукції олійних культур в контексті визначення ринкових умов та потенційних можливостей використання характеристик зовнішнього середовища для зростання результатів діяльності підприємств-виробників сировини та переробників в процесі мобілізації їх економічного та інтеграційного потенціалу;

- удосконалено методичний підхід до визначення динамічних тенденцій змін структури доданої вартості при виробництві та переробці продукції олійних культур в підприємствах, який ґрунтується на ідентифікації стадій виробничо-комерційних та обмінних процесів з найбільшою інтенсивністю формування прибутків учасників господарських ланцюгів виробництва та постачань продукції з використанням отриманих інформаційних масивів при прийнятті управлінських рішень щодо здійснення економічної поведінки підприємств-виробників та переробників продукції олійних культур;

- набула подальшого розвитку ідентифікація особливостей генезису понятійно-категоріального апарату підвищення ефективності підприємств агропромислового виробництва шляхом уточнення атрибутів ефективності, як об'єкта стратегічного управління, яке полягає у інтерпретації її показників через призму результат-орієнтованих та процес-орієнтованих ознак;

- набули подальшого розвитку організаційно-економічні засади визначення пріоритетів поведінки підприємств з виробництва та переробки

продукції олійних культур на ринку шляхом формалізації критеріїв та параметричних ознак вибору шляхів, моделей, інструментів та засобів підвищення ефективності діяльності з урахуванням викликів зовнішнього середовища та рівня розвитку потенціалу підприємств сфери виробництва та переробки продукції;

- набули подальшого розвитку організаційні засади побудови та функціонування механізмів вертикальної та горизонтальної агропромислової інтеграції підприємств з виробництва та переробки продукції олійних культур в процесах, в основі яких лежить поєднання функціонального та інструментального підходів до формування структури зазначених механізмів, а також визначення пріоритетності кожного з них в залежності від досягнутих економічних результатів основної діяльності підприємств-учасників інтеграційних процесів;

- набули подальшого розвитку типологія та процедури деталізації стратегій підвищення економічної ефективності діяльності підприємств-виробників продукції олійних культур на цільових ринках збуту, в основі яких лежить виділення стратегій розвитку, стратегій адаптації та інтеграційних стратегій з подальшою формалізацією процедур їх вибору в залежності від організаційно-економічних умов здійснення основної діяльності та рівня розвитку економічного потенціалу підприємства-товаровиробника.

6. Наукове і практичне значення результатів дослідження. Значимість отриманих результатів дослідження полягає у можливості використання аграрними підприємствами та органами державного управління агропромисловим розвитком наукових розробок та практичних рекомендацій щодо більш повної реалізації економічних інтересів підприємств з виробництва та переробки продукції олійних культур. Окремі результати дослідження та пропозиції автора знайшли застосування в практичній діяльності ТОВ «Агрофірма імені Гагаріна» Чугуївського району Харківської області (довідка № 067 від 11.02.2023 року), ТОВ «Агро Контур» Сумського району Сумської області (довідка № 033 від 12.02.2023 року), а також в навчальному процесі Полтавського державного аграрного університету (довідка № 01-11/39 від 28.08.2023 року).

7. Повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих зі співавторами та зарахованих за темою дисертації. Основні результати дисертації висвітлено в 9 наукових працях (7 одноосібних) загальним обсягом 3,35 ум.-друк. арк., а саме: у вітчизняних наукових фахових виданнях опубліковано 5 статей обсягом 2,2 ум.-друк. арк., 1 стаття в зарубіжному науковому періодичному виданні, 3 публікації в інших виданнях.

Список публікацій здобувача за темою дисертації, в яких опубліковані основні наукові результати проведеного дослідження:

Публікації, в яких відображено основний зміст роботи:

1. Литовченко Л. В. Сучасний стан та пріоритети розвитку підприємств з виробництва та переробки продукції олійних культур. Colloquium-journal-2023-162-1. p. 65-68. https://colloquium-journal.org/wp-content/uploads/2023/02/Colloquium-journal-2023-162-1.pdf.

2. Литовченко L. (2022). Тенденції та перспективи розвитку підприємств з виробництва та переробки продукції олійних культур в ризикових умовах. Innovation and Sustainability, (4), 202-206. https://doi.org/10.31649/ins.2022.4.202.206.

3. Литовченко Л., Хлопоніна-Гнатенко О., Михайленко В. (2023). Фактори впливу на формування економічної поведінки підприємств з виробництва та переробки продукції олійних культур. Modeling the development of the economic systems, (2), 13-18. https://doi.org/10.31891/mdes/2023-8-2. (*авторський внесок полягає в систематизації факторів впливу на економічну поведінку та розробці відповідних процедур реагування на зміни*).

4. Литовченко Л. В., Брюхович Д. С. Особливості управління економічною поведінкою підприємств-виробників олійних культур. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2022. Том 7. № 4. С. 140-144. : https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-4-20. (*авторський внесок полягає у визначенні ключових ознак змін в економічній поведінці підприємств-товаровиробників*).

5. Литовченко Л. В. Агропромислова інтеграція як чинник розвитку підприємств з виробництва та переробки продукції олійних культур. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2022. №2 (304). Том. С. 346-350. https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2(2)-54.

Публікації, які додатково відображають зміст роботи:

6. Литовченко Л. В. Організаційно-економічні умови функціонування підприємств олійної промисловості. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2023. Том 8. № 3. С. 183-187. https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-3-27.

Публікації, які засвідчують апробацію результатів дослідження:

7. Литовченко Л.В. Перспективи розвитку ринкової взаємодії виробників та переробників продукції олійних культур. Управління розвитком соціально-економічних систем: Матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Х.: ХНТУСГ, 2019. С. 145-147.

8. Литовченко Л. В. Механізми управління ефективністю основної діяльності підприємств-виробників продукції олійних культур. Управління розвитком соціально-економічних систем: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Х.: ХНТУСГ, 2020. С. 325-327.

9. Литовченко Л. В. Стратегічні орієнтири у підвищенні ефективності діяльності підприємств з виробництва та переробки продукції олійних культур. Проблеми та перспективи розвитку економіки: світові та національні аспекти: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. ОДАУ. Одеса: РВВ ОДАУ, 2022. С. 203-205.

8. Відомості про апробацію результатів дослідження. Основні положення та результати дисертаційного дослідження оприлюднені автором на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Управління розвитком соціально-економічних систем» (Харків, 2019); IV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Управління розвитком соціально-економічних систем» (Харків, 2020); Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми та перспективи розвитку економіки: світові та національні аспекти» (Одеса, 2022).

9. Відповідність дисертації вимогам, що передбачені пунктами 6 та 7 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії». Дисертаційна робота Литовченко Людмили Валеріївни за темою «Стратегії підвищення економічної ефективності діяльності підприємств з виробництва та переробки продукції олійних культур», що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, виконана на актуальну тему, містить елементи наукової новизни, характеризується практичним значенням, є кваліфікаційною науковою працею у вигляді рукопису, яка містить матеріали та результати завершеного наукового дослідження здобувача.

Дисертація Литовченко Людмили Валеріївни за темою «Стратегії підвищення економічної ефективності діяльності підприємств з виробництва та переробки продукції олійних культур», що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, відповідає діючим вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії та рекомендується до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді з дотриманням вимог «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою КМУ від 12 січня 2022 року № 44.

Головуючий на засіданні фахового семінару,
доктор економічних наук, професор
завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Полтавського державного
аграрного університету Олексій ЗОРЯ

30 серпня 2023 р.

ЗАВІРЯЮ
Начальник відділу кадрів Полтавського державного аграрного університету
Олена ОВЧАРУК